

Famnas faktablad om EU

2. Tjänstedirektivet

Bakgrund

Ett av huvudområdena för inre marknadslagstiftningen sista åren har varit arbetet med tjänstedirektivet. Detta syftar till att skapa fri rörlighet för tjänster inom medlemsländerna i EU.

Tjänstedirektivet **antogs i december 2006 och införlivas nu in i svensk lagstiftning fram till 28/12 2009**. Tjänstedirektivet anger vilka regler och villkor som ska gälla för tjänsteleverantörer som vill etablera sig eller utföra tillfälliga tjänster på EU:s inre marknad. För att underlätta fri rörlighet i hela EU/EES-området ska medlemsländerna vidta olika åtgärder som syftar till att ta bort tung och onödig byråkrati, förenkla administrationen för tjänsteleverantörer och stärka tjänstemottagarnas rättigheter.

Parallellt med arbetet med tjänstedirektivet så har EU också sedan 1990-talet godkänt regler inom området av tjänster i allmänt intresse, med syftet att progressivt öppna upp dessa för fri konkurrens. Dessa behandlas närmare i faktablad 3.

Tjänstedirektivet debatterades livligt av berörda aktörer, bl.a. var non-profit leverantörer av tjänster inom hälso- och sjukvård och social omsorg mycket engagerade. Som resultat **undantogs hälso- och sjukvårdstjänster helt från tjänstedirektivet, medan sociala tjänster undantogs delvis**. Detta innebär att det finns utrymme för tolkningar kring specifika tjänster.

Så här beskrivs skälen i tjänstedirektivets artikel 1 som berör våra intressen:

(22): Undantaget för hälso- och sjukvård från detta direktivs tillämpningsområde bör omfatta sådana tjänster inom hälso- och sjukvård och läkemedelstjänster som utförs av yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården för att bedöma, bibehålla eller återställa patienters hälsotillstånd, där dessa verksamheter är förbehållna ett reglerat vårdyrke i den medlemsstat där tjänsterna tillhandahålls.

(27): Detta direktiv bör inte omfatta sådana sociala tjänster som rör boende, barnomsorg och stöd till behövande familjer och enskilda och som på nationell, regional eller lokal nivå utförs av staten, av tjänsteleverantörer på uppdrag av staten eller av välgörenhetsorganisationer erkända av staten, i syfte att ge stöd till personer som tillfälligt eller permanent är särskilt behövande på grund av otillräckliga inkomster i familjen eller på grund av att de, helt eller delvis befinner sig i beroendeställning och till personer som riskerar att bli marginaliserade. Dessa tjänster är nödvändiga för att garantera den grundläggande rätten till mänsklig värdighet och integritet och är ett uttryck för principerna om social sammanhållning och solidaritet och bör inte påverkas av detta direktiv.

(28) Detta direktiv behandlar inte finansieringen av, eller stödsystemet för, sociala tjänster. Det påverkar inte heller de kriterier eller villkor som medlemsstaterna fastställt för att garantera att de sociala tjänsterna verkligen gynnar allmänintresset och den sociala sammanhållningen. Detta direktiv bör inte påverka principen om samhällsomfattande tjänster avseende medlemsstaternas sociala tjänster.

Så här formuleras undantagen (utvalda relevanta delar) i tjänstedirektivet under artikel 2, tillämpningsområde:

1. Detta direktiv skall tillämpas på tjänster som tillhandahålls av tjänsteleverantörer som är etablerade i en medlemsstat.

2. Detta direktiv skall inte tillämpas på följande verksamheter:

a) Icke-ekonomiska tjänster av allmänt intresse.

f) Hälso- och sjukvårdstjänster, oavsett om de tillhandahålls via sjukvårdsinrättningar eller inte, och oavsett hur de är organiserade och finansierade på nationell nivå eller om de är offentliga eller privata.

j) Sociala tjänster som rör subventionerat boende, barnomsorg och stöd till permanent eller tillfälligt behövande familjer och enskilda, som tillhandahålls av staten, tjänsteleverantörer på uppdrag av staten eller av staten erkända välgörenhetsorganisationer.

Vad innebär detta - en tolkning av undantagen

Undantaget för hälso- och sjukvårdstjänster är tydligt och omfattar *alla* tjänster inom detta verksamhetsområde. Däremot håller EU på att reglera patientrörlighet inom EU.

Däremot är **undantaget för sociala tjänster otydligt** och ger utrymme för olika tolkningar. Det är framförallt begrepp som ”*tillhandahålls av staten*”, ”*på uppdrag av staten eller av staten erkända välgörenhetsorganisationer*” som i första hand inte är formulerade utifrån svenska förhållanden utan är ett svar på uttryck och situationer i andra EU-länders modeller, t.ex. Tyskland.

Om vi försöker oss på en tolkning så **ses vi troligtvis som *ekonomiska tjänster av allmänt intresse*** och är troligtvis undantagna direktivet genom artikel 2j där vi som tjänsteleverantörer på uppdrag av eller erkända av staten utför tjänster. Detta ”uppdrag” enligt Socialdepartementets jurister kan likställas med biståndsprövade (enligt socialtjänstlagen eller LSS) respektive icke-biståndsprövade ärenden. Biståndsprövade ärenden är undantagna tjänstedirektivet och hamnar i fördragsreglerna.

Vad gäller begreppet ”välgörenhetsorganisationer” så finns det ingen tolkning av regeringen kring detta. Europakommissionen bör söka en så bred tolkning som möjligt för att omfatta den bredd av svenska ideella organisationer eller idéburna organisationer som är verksamma i tjänsteleveranser. Kommissionen är den enda institution som kan göra en tolkning av detta begrepp tillsammans med Europadomstolen.

Begreppet ”godkänd av staten” bör också ha en så bred tolkning som möjligt som även passar svenska förhållanden och betyder, enligt Socialdepartementet, att det är när staten eller någon del av staten anlitar eller har samarbete med en tjänsteutförare.

I och med att vi troligtvis är undantagna direktivet så hamnar vi i EG-fördraget och under dess grundläggande principer och konkurrenslagstiftning. I EG-fördraget behandlas också reglerna för statsstöd som beskrivs närmare i faktablad 4.

Varför är det intressant?

I första hand måste vi **få klarhet** och i vad detta innebär för oss, är det möjligheter eller hinder. Med bättre tydlighet och förståelse är vi bättre rustade för att arbeta med dessa frågor.

Oavsett om de tjänster som Famnas medlemmar är verksamma inom är undantagna från tjänstedirektivet eller inte så kommer troligtvis **EG:s fördragsregler om olika former av finansieringsmekanismer som t.ex. statsstöd att gälla**. Därmed hamnar vi under konkurrenslagstiftningen och har mindre frihet att tolka efter svenska regler. Dessa är viktiga för oss att förstå bl.a. kring hur olika bidrag betalas ut och den eventuella anmälningsplikt som kommunerna har. Mer om detta i faktablad 4.

Då det inte finns något separat sektorspecifikt direktiv för sociala tjänster så kommer eventuella **tvister som är relaterade till vår typ av verksamhet att dömas av EU-domstolen**. Idag är det en mångfald av domar och praxis som insamlats kring detta som är svåra att se hur de tillämpas på våra typer av verksamheter, mer om detta i faktablad 3 om tjänster av allmänt intresse.

Bakgrundsdokument och länkar:

- Tjänstedirektivet: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/68/23/fb8a7597.pdf>